

Anmeldelser

| OLIVER AUGE & DETLEV KRAACK (RED.): *900 Jahre Schauenburger im Norden. Eine Bestandsaufnahme, (Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins, 121/Zeit + Geschichte, 30)*, Wachholtz, Kiel 2015, 440 s., 34 euro.

Sensationen ved denne bog finder man i en bisætning – gemt bort, uventet og langt væk fra emnet, men det gør ikke sensationen mindre værdifuld. Mere herom senere, for egentlig handler bogen om andre ting. I modsætning til Oldenborgerne, der herskede over grevskabet og det senere hertugdømme Holsten fra 1459 til 1864, og som selvfølgelig har krav på stor forskningsmæssig interesse, så har der været ret stille om Schauenburgerne, der regerede grevskabet indtil 1459. Det hænger sammen med, at slægten uddøde tidligt, før prangende residenser og „moderne bedrifter“ havde efterladt sig varige spor. Derfor kan man kun bifalde, at afdelingen for regionalhistorie (*Landesgeschichte*) ved Christian-Albrechts-Universität i Kiel benyttede det angivelige jubilæum for Schauenburgernes forlening med Holsten i 1110/1111 til at arrangere en konference om dette tema i Itzehoe. Resultaterne foreligger nu i skriftlig form.

Både konferencen og den efterfølgende bog er en smuk blanding af erfarne regionalhistorikere og glædeligt mange unge forskere med interesse for holstensk og schauenburgsk regionalhistorie. Denne mangfoldighed afspejler sig i de mange forskellige emner, der tages op. Dog må man konstatere, at man i Itzehoe ikke rigtig vovede at kaste blikket sydpå, hinsides Elben. En komparativ og samlet schauenburgsk historie mangler med andre ord stadig.

Kronologisk indleder Günter Bock ballet ved at kaste et blik på afslutningen på de hamburgske grever i 1110, dvs. Schauenburgernes forgængere. Så undersøger Nathalie Kuppe Schauenburgernes klostergrundlæggelser (i begge deres områder), mens Ortwin Pelc tager sig af borge og residenser, og Stefan Inderwies behandler bygrundlæggelserne. Blandt de sidstnævnte tager Klaus-Joachim Lorenzen-Schmidt Itzehoes grundlæggelse nærmere i øjesyn. Så følger Schauenburgernes familie- og ægteskabspolitik ved Oliver Auge, en analyse af *Den Holstenske Krønike (Presbyter Bremensis)* og dens opfattelse af Schauenburgerne ved Joachim Stüben, en analyse af det noget anspændte forhold mellem adel og landsherre i Holsten frem til 1450 ved Hans

Gerhard Risch, en mere almen undersøgelse af Schauenburgerne og Slesvig ved Frank Lubowitz og til slut nogle overvejelser om Schauenburgernes eftermæle ved Detlev Kraack.

Alle disse bidrag bevæger sig inden for de forventelige rammer af slesvig-holstensk regionalhistorie. De uddyber og aktualiserer den bestående viden med mange detaljer, og man finder især hos de yngre forskere nye og spændende indsigter i tilsyneladende kendte fænomener.

Alt det foregående ville på dette punkt retfærdiggøre nogle afsluttende rosende ord holdt i generelle vendinger, hvis ikke det var for Günter Bock, der har genopdaget kildekritikken og – gemt bort, i en bisætning – med et pennestrøg retter et hårdt slag mod de sidste 200 års tyske og hanseatisk historieskrivning og dens nazistiske overdriivelser. I sit bidrag om afslutningen på de hamburgske grever analyserer Bock på siderne 62-66 den holstenske krønikeforfatter Helmold af Bosau, der indtil nu gjaldt som kronvidne for Schauenburgernes etablering og ikke mindst for Lybæks grundlæggelse. Bock kan imidlertid vise, at Helmold ikke kun var partisk til fordel for Schauenburgerne, men at han helt bevidst har forfalsket begivenhederne i forbindelse med magtskiftet og Lybæks grundlæggelse. Særlig bittert er det, at Bock sammenligner Helmolds krønike med et andet, ligeledes meget berømt og omdiskuteret dokument, nemlig det såkaldte Artlenburg-privilegium fra 1163. Derigennem når han til det ubetinget rigtige resultat, at den i privilegiet nævnte *Reinoldus comes de Luibyke* ikke kan være en Schauenburger, men må være en Hamburger (s. 65), og dermed er der ført bevis for, at Lybæk i 1163 ikke var schauenburgsk. Her har hele generationer af forskere ikke set eller ikke villet se diskrepansen mellem krønikeskrivning og den diplomatariske virkelighed. Man må derfor holde fast ved, at efter Bocks artikel er Holstens, Lybæks, Hansens og Østersøområdet historie ikke længere den samme, og man må på dette punkt begynde forfra.

Desværre – og det må også skyldes redaktionen – så har Bocks resultater ikke fået nogen gennemslagskraft i bogens andre artikler. Her figurerer Helmold stadig som eneste og troværdige kronvidne, og året 1111 står urokket, uden at der på få undtagelser nær i fodnoter forklares noget som helst. Her ser man allerede, at Bocks idéer vil få svært ved at slå igennem i den dogmatiske slesvig-holstenske regionalhistorie. Her såvel som andre steder kæmper kildekritikken mod en århundredlang tradition.

Man må konstatere, at Schauenburgerne med denne bog har fået en første omfattende behandling i hvert fald for området nord for Elben. Der er dog brug for mere, hvis vi skal få et samlet billede af denne for slesvig-holstensk og dansk historie så vigtige slægt. Vigtigere

end dette er imidlertid de fire sider i Bocks bidrag, der river tæppet væk under en hel historisk litteratur. Her rummer bogen en sensation, men det er synd, at den er gemt bort i en sammenhæng, hvor alt for få vil søge og finde den.

Carsten Jahnke

| MIA MÜNSTER-SWENDSEN, THOMAS K. HEEBØLL-HOLM & SIGBJØRN OLSEN-SØNNESYN (RED.): *Historical and Intellectual Culture in the Long Twelfth Century: The Scandinavian Connection (Durham Medieval and Renaissance Monographs and Essays, 5)*. Institute of Medieval and Early Modern Studies, Durham University & Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto 2016, xiv + 322 s., EUR 100.

De seksten bidrag til denne antologi udspringer af et treårigt projekt om Danmarks ældste historieskrivning under Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation med deltagelse af Karsten Friis-Jensen, Mia Münster-Swendsen, Thomas Heebøll-Holm og Sigbjørn Olsen-Sønnesyn. Bidragene stammer fra konferencer og kollokvier afholdt i forbindelse med projektet. Med „det lange 12. århundrede“ menes der ifølge seriens udgivere tiden fra ca. 1050 til ca. 1225, og i denne periode ligger vel også hovedvægten i de emner, der behandles i artiklerne. Der argumenteres dog ikke særlig udførligt for relevansen af tidsrammen, og bidragene behandler emner fra Dudo af St. Quentin i 990'erne til den ungarske og norrøne litteratur i 1200-tallet og 1300-tallet. Antologien er dedikeret til mindet om Karsten Friis-Jensen (1947-2012), der døde, inden projektet var afsluttet. Som det er passende for en antologi viet til en klassisk filolog og tekstkritiker, er artiklerne tekstnære og forholder sig ofte til overlevering og tekstfastsættelse. Bidragene er arrangeret i fire grupper: Historieskrivning i europæisk sammenhæng og sammenligning, den engelske forbindelse, liturgi og historie samt dansk historieskrivning i nyt perspektiv.

Det første afsnit, om den europæiske sammenhæng, skal tjene som sammenligningsmateriale og rummer fire artikler om henholdsvis fyrstelige ægteskaber som anledning til historieskrivning, om fremstillingen af antagelsen af kristendommen i det middelalderlige Ungarn, om bispebiografierne i Adam af Bremens *De hamborgske ærkebispers historie* og endelig om fremstillingen af den hedenske fortid i den norrøne litteratur. Alle bidragene er velskrevne og interessante i sig selv, men dækningen af den europæiske sammenhæng er naturligt nok noget spredt, når der blot er fire. For en dansk læser er Lasse C.A. Sonnes arbejde om „The Northification of the Pagan Past in Old Norse Literature“ klart af størst interesse. Han konstaterer en højere grad